

Formeel en non-formeel leren in de nieuwe inburgeringswet

Aandachtspunten voor implementatie in Utrecht

Taal Doet Meer, januari 2020

Per 2021 gaat de nieuwe inburgeringswet in, waarbij de gemeente weer een regierol krijgt. Ervaring en onderzoek laten zien dat een combinatie van formeel onderwijs én ondersteuning door (taal)vrijwilligers leidt tot snellere en betere inburgering¹. In deze notitie geven we aan welke punten volgens ons belangrijk zijn om vrijwillige inzet een goede plek te geven bij de implementatie van de wet in Utrecht.

Wat weten we op basis van landelijk onderzoek en de nieuwe wet?

Goed taalonderwijs op school én veel oefenen in de praktijk met taalvrijwilligers helpt nieuwkomers om zo snel mogelijk mee te doen. Het ITTA² omschrijft het als volgt: *Voor elke anderstalige is het leren van een tweede taal het meest succesvol als: hij/zij op een taalcursus met een professionele/opgeleide docent de taal leert én hij/zij zo veel mogelijk taalcontact heeft, ofwel de taal gebruikt in sociale contacten.* Juist dat oefenen is voor nieuwkomers lastig. Met wie moet je de taal oefenen als je nauwelijks mensen kent? Hoe leer je over ingewikkelde ongeschreven codes als je alleen maar contact hebt met mensen in formele functies? Taalvrijwilligers zorgen voor taalkilometers, waardoor alles wat op school geleerd wordt, beter beklijft. Ook vergroten anderstaligen hierdoor hun zelfvertrouwen³. De Minister van SZW heeft vrijwillige inzet een plek gegeven in de nieuwe wet. In de handreiking 'van Beleid naar Inkoop in de Inburgering'⁴, waarmee SZW gemeenten wil ondersteunen bij de invoering van de wet, wordt het VIME model, dat de combinatie van formeel en non-formeel onderwijs onderschrijft, als goed voorbeeld genoemd. Dit model is mede ontwikkeld door Het Begint met Taal, ons landelijk platform van taalvrijwilligersorganisaties.

De Utrechtse praktijk

In Utrecht zijn diverse taalvrijwilligersorganisaties actief. We werken nauw samen, onder andere in het digiTaalhuis Utrecht. Om te zorgen dat nieuwkomers zich thuis gaan voelen in Utrecht en actief kunnen meedoen is wederkerigheid nodig, met inzet van nieuwkomers en 'oude' Utrechters. De uitdaging is de energie in de samenleving te benutten. Taal Doet Meer heeft ruime ervaring met inburgeraars, taalverwerving en vrijwillige inzet. Inburgeren doe je met burgers, daarom vervullen vrijwilligers een belangrijke rol in de inburgering. Jaarlijks ondersteunen zo'n 500 vrijwillige taalcoaches meer dan 1000 anderstalige volwassenen in Utrecht⁵. Onze aanpak *De Utrechtse Taalstraat voor Jong en Oud* wordt landelijk gevolgd, waarbij we prijzen hebben gekregen voor onze aanpak en bereik⁶. Taal Doet Meer biedt verschillende trajecten: kleine groepjes die bij elkaar komen in de wijk onder leiding van vrijwilligers, taalcafés, vrijwilligers die docenten ondersteunen in de klas en waar nodig individuele ondersteuning. We werken met trajecten Taal & Toekomst, Taal & Werk, Taal & Gezondheid en Taal & Opvoeding.

¹ Zie: <https://www.hetbegintmettaal.nl/taalcoaching-in-de-inburgering/>

² ITTA, Kennisinstituut voor Taalontwikkeling, verbonden aan de UVA Amsterdam, <https://www.itta.uva.nl/onze-visie-23>

³ Zie onderzoek Panteia, 2018: Taalcafés en cursussen digitale vaardigheden: een kwalitatief onderzoek naar ervaringen en opbrengsten. Mei 2018

⁴ <https://www.hetbegintmettaal.nl/wp-content/uploads/2020/01/Handreiking-Inkoop-in-de-inburgering-november2019.pdf>

⁵ Zie [hier](#) het jaarverslag Taal Doet Meer 2018 voor een totaaloverzicht van ons aanbod. Of kijk op www.taaldoetmeer.nl

⁶ Het landelijk platform Het Begint met Taal benut onze Utrechtse ervaringen. In 2019 kregen we voor onze aanpak het Appeltje van Oranje, de jaarlijkse prijs voor vrijwilligersorganisaties van het Oranjefonds, uit handen van Koningin Maxima.

Wat zien we in Utrecht?

- De gemeente Utrecht heeft veel oog heeft voor de meerwaarde van formeel én non-formeel leren. In de nota laaggeletterdheid⁷ staat hierover: “De combinatie van formeel-, non-formeel en informeel aanbod is aantoonbaar effectief gebleken, dus waar mogelijk bevorderen wij dat.”
- Voorjaar 2019 tekenden de gemeente Utrecht, taalscholen en taalvrijwilligersorganisaties het convenant ‘*Taalscholen en betrokken vrijwilligersorganisaties*’. Ter voorbereiding op de nieuwe inburgeringswet werken we actief samen om inburgeraars extra mogelijkheden te bieden voor contact en conversatie in taalcafés. Ook ondersteunen vrijwillige taalcoaches de leertrajecten op verschillende taalscholen. We werken samen met onder anderen NL Educatie/Taal+ en Babel. Hiermee hebben we een Utrechtse basis gelegd voor samenwerking tussen formeel en non-formeel aanbod in de nieuwe inburgering wetgeving.
- Omdat spreekvaardigheid bij de huidige inburgeraars een groot knelpunt is, heeft de gemeente Utrecht hier extra in geïnvesteerd afgelopen jaar. Dit blijft ook de komende jaren nodig.
- Gemeente Utrecht, Vluchtelingenwerk en Taal Doet Meer voeren, samen met diverse partners, een pilot uit ter voorbereiding op de implementatie van de nieuwe inburgeringswet. We focussen in de pilot expliciet op vrouwelijke gezinsmigranten/na-reizigers. We bieden taalondersteuning en activering, met de basisscholen als locatie en uitvalsbasis. Deze ervaringen kunnen we meenemen voor de inburgeraars vanaf 2021.

Uitgangspunten

Op basis van onze ervaring komen we tot de volgende uitgangspunten voor inzet van taalvrijwilligers in het kader van de nieuwe wet inburgering:

- Les van een ervaren NT2-docent is cruciaal. In de les wordt op een professionele wijze de taal geleerd. Vrijwilligers zijn niet verantwoordelijk voor het inburgeringstraject, maar zijn ondersteunend. Non-formeel leren versterkt het formeel leren.
- Aanvullend aan lessen is oefenen in de praktijk belangrijk. Vrijwillige taalcoaches vervullen (buitenschools) een belangrijke rol.
- Primaire focus van taalvrijwilligers die met inburgeraars werken zal moeten liggen op conversatie: kansen bieden de taal toe te passen in de praktijk.
- Om gericht bij te kunnen dragen aan taalverbetering is het belangrijk dat vrijwillige taalcoaches goed worden voorbereid op hun werk en kunnen terugvallen op een NT2-docent. Denk aan starttrainingen, verdiepende workshops met aandacht voor het begeleiden en coachen van deelnemers bij specifieke taalvaardigheden en spreekuur taalconsulenten.
- Oefenen in de praktijk gebeurt wat ons betreft waar mogelijk in duo's of kleine groepjes (2 tot 5 personen). Deelnemers leren van elkaar en versterken hun sociale contacten. Ook de grote vraag en beperkte beschikbaarheid van vrijwilligers pleit er voor waar mogelijk te werken in kleine groepjes.
- Waar mogelijk stellen we groepen divers samen: inburgeraars én andere taalleerders. Dit leidt tot inclusie en vergroting van netwerken. Dit geldt vooral voor conversatiegroepen.
- Het heeft meerwaarde als er afstemming is tussen taalscholen en vrijwilligersorganisaties (zie ook convenant). Opgedane ervaringen vragen om een vervolg.

⁷ (digi)Taal is de basis, Meerjarenplan 2019-2022 Laaggeletterdheid en digitale vaardigheden volwassenen. Gemeente Utrecht, mei 2019

Wat zijn onze voorstellen voor Utrecht?

De inzet van taalvrijwilligers is voor inburgeraars in alle leerroutes van toegevoegde waarde:

- **Onderwijsroute:** voor jongeren hebben we het taalcoachprogramma Taal & Toekomst. Er zijn ook diverse andere ondersteuners voor deze doelgroep.
- **Reguliere route:** taalvrijwilligers kunnen gericht oefenen met spreekvaardigheid, bijvoorbeeld gericht op solliciteren en presenteren of op de werkvloer.
- **Zelfredzaamheidsroute:** taalvrijwilligers ondersteunen bij participatie, bijvoorbeeld in taalgroepjes in de bibliotheek of de wijk. Denk daarbij ook aan het oefenen van schoolgesprekken en toeleiding naar vrijwilligerswerk.

De gemeente Utrecht heeft zich de afgelopen jaren onderscheiden door investering in taalvrijwilligers en een gedegen visie op formeel en non-formeel leren. Dit biedt een goede basis.

Wij zien de situatie in Utrecht vanaf 2021 als volgt voor ons:

- Er komt een brede intake en persoonlijk plan inburgering en participatie (PIP) voor iedereen. Uitgangspunt is dat nieuwkomers zo snel mogelijk participeren: taalles combineren met werk of school, in alle drie de routes. In de PIP wordt wat ons betreft zowel het formele als het non-formele / buitenschoolse traject opgenomen.
- We stellen voor medio 2020 het convenant tussen gemeente Utrecht, taalscholen en vrijwillige taalaanbieders te vernieuwen, als basis voor onze samenwerking. Daarbij kunnen we samen leerroutes benoemen en uitwerken in de vorm van een passend aanbod van formeel én non-formeel leren, aansluitende bij de drie routes (zie bijlage).
- We pleiten er voor dat de gemeente de combinatie formeel en non-formeel aanbod opneemt in de aanbesteding of subsidie uitvraag (vgl. aanbesteding volwasseneneducatie, inzet taalvrijwilligers opgenomen in het bestek). Door in het bestek een verplichting op te nemen om taalvrijwilligers in te zetten en samen te werken non-formeel aanbod, wordt dit geborgd op inhoud én financieel. Dit is beter dan het aan de taalscholen zelf over te laten.
- Op dit moment mogen inburgeraars niet instromen in reguliere taalgroepen in het digiTaalhuis Utrecht (in bibliotheken en buurthuizen). Graag bespreken we hoe hier mee om te gaan in de nieuwe inburgeringswetgeving. Wij pleiten voor openstelling van dit aanbod voor inburgeraars en nadere afspraken over het aantal trajecten waaraan zij kunnen deelnemen.

Uit tussenevaluaties 2019 deelnemers Taal Doet Meer over taalcoaching:

“Ik krijg meer zelfvertrouwen in het praten met mensen.”

“Ik kan nu meedoen met activiteiten van school.”

“Ik vond het moeilijk om de juiste woorden te kiezen in het Nederlands. Nu kan ik beter mezelf presenteren.”

In de bijlage leest u een aantal mogelijke trajecten binnen Taal Doet Meer met inzet van taalvrijwilligers en de doelgroepen waarvoor dit geschikt is.

Formeel en non-formeel/buitenschools leren in de nieuwe inburgeringswet

Voorbeelden van trajecten, met de drie routes als uitgangspunt

Trajecten	Doelgroep	Meerwaarde en aandachtspunten	Inzet Taal Doet Meer (TDM)
Onderwijsroute			
1-op-1 taalcoaching	Inburgeraars, gerichte vraag	Maatwerk mogelijk in afstemming met NT2 docent, minder gericht op netwerken, veel vrijwilligers nodig. Zinvol om in te zetten bij gerichte vraag (uitspraak, grammatica, technisch lezen).	TDM biedt alleen individuele begeleiding als groep niet kan (bijv. ivm zorgtaken)
Taal & Toekomst	< 28 jaar, taal i.r.t. oriëntatie op studie, studievastigheden, presentatie, etc.	Methodiek ontwikkeld met Het Begint met Taal. Gericht op begeleiding bij opleiding werk en/of stages. Afstemming met school belangrijk.	Er is relatief veel aanbod voor deze doelgroep, focus van TDM op taalvaardigheid
Taalcoach in de klas	Inburgeraars	Door inzet vrijwilliger heeft docent meer ruimte voor maatwerk, meer persoonlijke aandacht cursisten..	In huidig aanbod van TDM. Kans: functieprofiel vrijwilliger en samenwerking docent versterken.
Taalcafés in de wijk	Gemengde groepen, inburgeraars + andere taalleerders	Laagdrempelig in de wijk, gericht op conversatie en contacten leggen.	TDM biedt dit aan i.s.m. partners in de stad Zorg: deelnemers met A0 niveau
Nazorgtraject: coaching, met focus op stappen na de inburgering.	Inburgeraars	Overgangsmomenten zijn kwetsbaar. Extra ondersteuning van vrijwilligers hierbij lijkt waardevol	Beperkt ervaring mee, willen we graag verder ontwikkelen.
Reguliere route			
1-op-1 taalcoaching	Inburgeraars, lijkt vooral zinvol voor reguliere route, gerichte vraag	Maatwerk mogelijk in afstemming met NT2 docent, minder gericht op netwerken, veel vrijwilligers nodig. Zinvol om in te zetten bij gerichte vraag (uitspraak, grammatica, technisch lezen).	TDM biedt alleen individuele begeleiding als groep niet kan (bijv. ivm zorgtaken)
Taal & Werk	Inburgeraars en andere anderstalige werkzoekenden	Taalgroepjes met focus op de Nederlandse arbeidsmarkt, individuele coaching en netwerkactiviteiten (methodiek: Eigen Kracht). Kans: benutten netwerken van Utrechters bij het zoeken naar werk.	In aanbod TDM. We zouden graag inzet www.krachtvinder.nl verbreden, samen met andere organisaties
Taalcoach in de klas	Inburgeraars	Door inzet vrijwilliger heeft docent meer ruimte voor maatwerk, meer persoonlijke aandacht cursisten..	In huidig aanbod van TDM. Kans: functieprofiel vrijwilliger en samenwerking docent versterken.
Conversatiegroepjes op de Taalschool	Inburgeraars	Blijkt effectief, mooie aanvulling op de les. bijvoorbeeld samenwerking Babel en Taal Doet Meer.	TDM blijft graag aanbieden. Afstemming met taalschool belangrijk.
Taal op de Werkvloer	Inburgeraars, kan breder worden ingezet in Utrecht, ook voor niet-inburgeringsplichtingen	Taalgroepjes op de werkplek, waarbij bij voorkeur collega's worden opgeleid tot taalcoach.	TDM kan dit aanbieden. Vraagt veel van organisatie/bedrijf en goede afstemming. Denk aan interculturele communicatie.

Taalcafés in de wijk	Gemengde groepen, inburgeraars + andere taalleerders	Laagdrempelig in de wijk, gericht op conversatie en contacten leggen.	TDM biedt aan i.s.m. partners in de stad Zorg: deelnemers met A0 niveau
Nazorgtraject: coaching, met focus op stappen na de inburgering.	Inburgeraars	Overgangsmomenten zijn kwetsbaar. Extra ondersteuning van vrijwilligers hierbij lijkt waardevol	Beperkt ervaring mee, verder ontwikkelen
Zelfredzaamheidsroute			
1-op-1 taalcoaching	Inburgeraars, lijkt vooral zinvol voor reguliere route, kan bij gerichte vraag ook voor zelfredzaamheidsroute	Maatwerk mogelijk in afstemming met NT2 docent, minder gericht op netwerken, veel vrijwilligers nodig. Zinvol om in te zetten bij gerichte vraag (uitspraak, grammatica, technisch lezen).	We bieden alleen individuele begeleiding als groep niet kan (bijv. i.v.m. zorgtaken)
Taalcoach in de klas	Inburgeraars	Door inzet vrijwilliger heeft docent meer ruimte voor maatwerk, meer persoonlijke aandacht cursisten..	In huidig aanbod van TDM. Kans: functieprofiel vrijwilliger en samenwerking docent versterken.
Taal & Gezondheid	Gemengde groepen, inburgeraars + andere taalleerders (oa voor ouderen)	Taalondersteuning door vrijwillige coach met aandacht voor gezondheidsvaardigheden.	In aanbod TDM, met lesbrieven 'Gezonde Taal' op 2 niveaus
Taal & Ouders/opvoeden Op de voor- of basisschool, specifiek voor ouders met jonge kinderen	Gemengde groepen, inburgeraars + andere taalleerders huidige pilot: Vrouwelijke inburgeraars/ nareizigers met jonge kinderen.	Taalondersteuning door vrijwillige coach met aandacht voor het onderwijs van kinderen, opvoeding én eigen persoonlijke ontwikkeling. Kan ook met ouder-kindgroepen: taalcoaching voor ouders én een (taal)spelvrijwilliger. TDM heeft een aantal specifieke lesbrieven Gezonde Taal voor deze doelgroep (bijv. consultatiebureau).	In aanbod TDM. Les op 16 basisscholen. Passen we toe in SZW-pilot inburgering, samen met gemeente en Vluchtelingenwerk Zorg: deelnemers met A0 niveau.
Taalcoach 'er op uit' (buitenschools leren)	Inburgeraars, zelfredzaamheidsroute	Docent bespreekt thema's, maakt praktijkopdrachten. Vrijwilligers gaan in kleine groepjes er op uit, om woorden in de praktijk te ervaren (bijvoorbeeld gezondheid, verkeer). Kan in combinatie met korte meeloop stages. Kan sterk aanbod zijn, met lokale organisaties (VCU, Q-buss, etc).	Biedt TDM graag aan. In z-route is buitenschools leren heel belangrijk. TDM kan verbinden met organisaties in de stad (bijvoorbeeld zorginstellingen, apotheek). Werken we graag uit met partners.
Taalcoaching groepjes in de wijk (buurthuis, basisschool, bibliotheek, etc).	Gemengde groepen, inburgeraars + andere taalleerders	Oefenen in de praktijk, vooral conversatie. Mede gericht op participatie, vergroten netwerken. Kan gecombineerd worden met motiverende gespreksvoering; wat is jouw volgende stap?	Blijft TDM graag aanbieden. In starttraining voor vrijwilligers is dan aandacht nodig voor inburgering
Taalcafés in de wijk	Gemengde groepen, inburgeraars + andere taalleerders	Laagdrempelig in de wijk, gericht op conversatie en contacten leggen.	TDM biedt aan i.s.m. partners in de stad Zorg: deelnemers met A0 niveau
Nazorgtraject: coaching, met focus op stappen na de inburgering.	Inburgeraars	Overgangsmomenten zijn kwetsbaar. Extra ondersteuning van vrijwilligers hierbij lijkt waardevol	Beperkt ervaring mee, verder ontwikkelen.